

Yakov Sverdlov

Aşağıdaki metin Marksist Tutum'dan alınmıştır.

13 Mart 1925

Sverdlov'la ancak 1917'de, Birinci Sovyet Kongresinde, Bolşevik fraksiyonun bir oturumunda tanıştım. Sverdlov oturuma başkanlık ediyordu. O günlerde bu olağanüstü adamın gerçek önemini parti içinde tahmin eden pek yoktu. Fakat sonraki birkaç ay içinde Sverdlov kendini tümüyle gösterecekti.

Devrimden sonraki ilk dönemde göçmenler, yani yurt dışında çok seneler geçirenler, hâlâ "yurt içindeki" ve "yerli" Bolşeviklerden ayırt edilebiliyorlardı. Göçmenler Avrupa'daki deneyimleri ve bununla bağlantılı daha geniş bakış açısı sayesinde ve eski hizip mücadelelerinin deneyimlerini teorik olarak genelleştirmiş olmaları nedeniyle birçok yönden önemli avantajlara sahiptiler. Tabii göçmenler ve göçmen olmayanlar şeklindeki bu ayrım tamamen geçiciydi ve bugün tüm farklar ortadan kalkmış durumda. Fakat 1917 ve 1918'de bu fark pek çok durumda son derece elle tutulur haldeydi.

Bununla birlikte o zamanlarda bile Sverdlov'da bir "yerellik" hissedilmiyordu. Aylar geçtikçe öyle doğallıkla, öyle organik biçimde, görünürde öyle zahmetsiz, olaylara öylesine ayak uydurarak ve Vladimir İlyiç'le (Lenin) öylesine sürekli bir temas ve işbirliği içinde büyüyüp güçlendi ki, yüzeyden bakan birisi Sverdlov'un anasının karnından dört başı mamur birinci sınıf bir devrimci "siyaset adamı" olarak doğduğunu zannederdi. Devrimin tüm meselelerine, yukarıdan, genel teorik değerlendirmeler açısından değil, bilhassa aşağıdan, parti organizmasının ilettiği hayatın dolaysız etkileri aracılığıyla yaklaştı. Yeni politik sorunların tartışıldığı anlarda Sverdlov'un bazen -özellikle suskun kaldığında, ki bu seyrek olmazdı- yalpaladığı ya da henüz bir karar verememiş olduğu zannedilebilirdi. Gerçekte, tartışma sırasında düşünsel olarak sorunu çok boyutlu bir şekilde

çözmeye odaklanmış olurdu. Bunu kabaca şöyle tasvir edebiliriz: Kim müsait? Nerede görevlendirilmeli? Sorunu nasıl gündeme getiririz ve diğer görevlerimizle uyumlu hale getirebiliriz? Ve müşterek politik karar alınıp zaruri olarak işin örgütsel yanıyla ve kadro meselesiyle ilgilenilmeye başlanır başlanmaz, hemen her zaman, Sverdlov'un, ansiklopedik hafızası ve bireyler hakkındaki şahsi bilgisine dayanan, kapsamlı pratik önerilerle çoktan hazır olduğu ortaya çıkardı.

Oluşumlarının ilk aşamalarında tüm Sovyet departmanları ve kurumları, personel için ona başvuruyordu; ve parti kadrolarının bu ilk ve kaba tahsisi olağanüstü bir beceri ve yaratıcılığı gerektiriyordu. Dosyalara, arşivlere, işleyen aygıtlara vb. güvenmek imkânsızdı. Zira tüm bunlar hâlâ son derece belirsizlik içindeydi ve her halükârda, ortada sadece ismi olan profesyonel devrimci İvanov'un ne ölçüde belirli bir Sovyet departmanının başına geçmeye uygun olduğunun saptanmasına ilişkin kesin bir ölçü sağlamaktan uzaktı. Böyle bir konu hakkında karar verebilmek için özel bir psikolojik sezgi lazımdı: İvanov'un geçmişindeki iki-üç odak noktasını tespit etmek ve oradan, tümüyle yeni bir duruma ilişkin sonuçlar çıkarmak gerekiyordu. Ve bu yerleştirmelerin çok çeşitli alanlarda yapılması gerekiyordu; bir Halk Komiseri, İzvestia matbaası için bir müdür, bir Sovyetler Merkez Komite üyesi, bir Kremlin amiri vs. vs. Bu örgütsel meseleler doğal olarak, hiçbir zaman en yüksek görevden en düşüğüne doğru ya da tam tersi bir sıralılık içinde değil, her bakımdan tesadüfi ve kaotik bir şekilde ortaya çıkıyordu. Sverdlov sorup soruşturuyor, biyografik ayrıntıları topluyor veya hatırlıyor, telefon görüşmeleri yapıyor, tavsiye mektupları veriyor, görev bölüşümü ve atamalar yapıyordu. Şu anda, tüm bu işleri tam olarak hangi sıfatla gerçekleştirdiğini, yani resmi yetkilerinin ne olduğunu söyleyemiyorum. Ancak her halükârda bu işin önemli bir bölümü onun kişisel sorumluluğunda yapılmak zorundaydı - elbette Vladimir İlyiç'in desteğiyle. Ve o zamanki durumun gerekleri icabı, kimse buna itiraz etmiyordu.

Sverdlov örgütsel çalışmasının önemli bir bölümünü, Tüm Rusya Sovyet Merkez Yürütme Komitesi Başkanı olarak ve çeşitli işler ve özel görevler için bu Yürütmenin üyelerinden yararlanarak yerine getirdi. Ne zaman birisi özel bir sorunla karşısına çıksa, Lenin ona "bunu Sverdlov'la görüş" tavsiyesinde bulunurdu.

Çiçeği burnunda bir Sovyet “ileri geleni” ne zaman beraber çalıştığı insanlarla bir sorun yaşasa, “bunu Sverdlov’la görüşmeliyim” derdi. Yazılı olmayan tüzüğe göre, pratiğe ilişkin ciddi bir problemi çözenin yollarından biri “konuyu Sverdlov’la görüşmek”ti.

Ama Sverdlov’un kendisi, elbette bu oldukça bireysel yöntemi kesinlikle tercih etmiyordu. Tersine o tüm çabasıyla, parti ve sovyet sorunlarının daha sistemli ve düzenli çözümünün koşullarını hazırladı.

O günlerde, her alanda “öncülere”, yani geçmiş örneklerin yokluğunda, herhangi bir tüzük ve yönetmelik olmaksızın, en büyük kaosun ortasında kendi ayakları üzerinde çalışabilecek insanlara ihtiyaç vardı. İşte Sverdlov her türlü acil ihtiyaç için bu tür öncüler arayışındaydı sürekli olarak. Daha önceden de belirttiğim gibi, falancanın filanca zamanda işleri nasıl hallettiği gibi biyografik ayrıntıları hatırlar ve buradan yola çıkarak şu ya da bu adayın uygun olup olmayacağına karar verirdi. Elbette pek çok hata yapıldı. Ama şaşılacak şey, çok daha fazlasının yapılmamış olmasıdır. Ve en şaşırtıcı görünen şey, Sverdlov’un, işlerin ve zorlukların kaosuna rağmen ve elinde asgari sayıda personelle, bir sorunu tarif etmeyi bile nasıl olup da mümkün gördüğüdür. Her soruna ilke ve politik tedbir açısından yaklaşmak, örgütsel açıdan yaklaşmaya göre daha net ve kolaydı. Bu, sosyalizme geçiş döneminin özünden gelen ve bugün bile kendimizde gözlediğimiz bir durum. Ama o günlerde, açıkça tasavvur edilen hedef ile malzeme ve insan kaynağı yetersizliği arasındaki uçurum kendisini bugüne göre çok daha şiddetli hissettiriyordu. Mesele tam da pratik bir çözüm noktasına geldiğinde, birçoğumuz şaşkınlıkla kafalarımızı sallardık. Ve sonra birisi sorardı: “Peki ya siz ne dersiniz Yakov Mihailoviç?”

Ve Sverdlov kendi çözümünü önerirdi. Ona göre “iş kotarmak gayet mümkündü.” Dikkatlice seçilmiş bir grup Bolşevikin gönderilmesi gerekiyordu; bunlara uygun talimatlar verilmeliydi, gerekli bağlantılarla, gereken dikkat sarf edilirse ve gerekli yardım sağlanırsa; o zaman bu iş hallolabilirdi. Bu yolda başarı kazanmak için, kişi, her sorunu çözenin ve tüm zorlukların üstesinden gelmenin mümkün olduğu konusunda tam bir güven hissiyle dolu olmalıdır. İş kotarma konusunda bitmez tükenmez bir iyimserlik rezervi, Sverdlov’un çalışmasının gerçek kaynağını

oluşturuyordu. Doğal olarak bu, her sorunun bu yolla yüzde yüz çözüldüğü anlamına gelmiyor. Eğer yüzde onu çözüldüyse, bu iyiydi. O günlerde bu selamet demekti, çünkü yarını güvence altına alıyordu. Fakat nihayetinde, o en zor başlangıç yılları sırasında bütün işlerin özü kesinlikle şuydu: bir şekilde yiyecek kaynakları bulmak gerekiyordu, bir şekilde askeri birlikleri donatmak ve eğitmek gerekiyordu, bir şekilde taşımacılığı işler halde tutmak gerekiyordu, bir şekilde tifüsle başa çıkmak gerekiyordu - her ne pahasına olursa olsun, devrimin yarını güvence altına alınmalıydı.

Örnek Bolşevik

Sverdlov'un vasıfları en kritik anlarda çarpıcı bir şekilde açığa çıkıyordu; örneğin 1917 yılında Temmuz Günlerinin ertesinde, yani Beyaz Muhafızların Petrograd'da partimizi ezmesinin ardından, ve yine 1918'deki Temmuz günleri sırasında, yani Sol Sosyal Devrimcilerin (SR'ler) ayaklanmasından sonra. Her iki olayda da, örgütün yeniden inşası, büyük testten geçmiş olanlar kontrol edilerek ilişkilerin yenilenmesi ya da tekrar kurulması gerekiyordu. Ve her iki olayda da, devrimci soğukkanlılığı, ileri görüşlülüğü ve becerisiyle Sverdlov'un yeri doldurulamazdı.

Sol SR'lerin ayaklanması tam "doruk noktası"ndayken, Sverdlov'un Bolşoy Tiyatrosundaki Sovyet Kongresinden Vladimir İlyiç'in odasına gelişini anlatmıştım başka bir seferinde. Bir gülümsemeyle bizleri selamladıktan sonra, "Pekâlâ, sanırım yeniden Sovuarkont'tan (Halk Komiserliği Konseyi) Revkoni'ye (Devrimci Askeri Konsey) taşınmamız gerekecek, ne dersiniz?" demişti.

Sverdlov her zaman kendisi olarak kaldı. İnsan böylesi günlerde insanları tanımayı öğreniyor gerçekten. Ve Yakov Mihailoviç hakikaten eşsizdi: emin, cesur, sağlam, becerikli, örnek bir Bolşevik. Tam o kritik aylardadır ki Lenin, Sverdlov'u tanımaya ve takdir etmeye başlamıştı. Zaman zaman Vladimir İlyiç, Sverdlov'a belirli bir acil önlemleri önermek amacıyla ahizeyi kaldırır ve çoğu durumda "Çoktan" yanıtını alırdı. Bu, önlemin çoktan alındığı anlamına gelirdi. Bu konuda sıkça şöyle şakalar yapardık, "Eh, pek muhtemelen Sverdlov bunu halletmiştir - çoktan".

“Biliyorsunuz” demişti Lenin bir seferinde, “ilk başta onun Merkez Komiteye dahil edilmesine karşıydık. Adamı nasıl da eksik değerlendirmişiz! Bu konuda epey tartışma olmuştu ama Kongrede taban bizi yanlışımdan döndürdü, ve ne kadar haklı oldukları kanıtlandı.”

Örgütlerin karışmasının elbette lafı bile olmamasına rağmen, Sol SR’lerle oluşturulan blok, parti çekirdeğimizin davranışında tartışmasız biçimde bir parça muğlaklık eğilimi doğurdu. Örneğin şunu hatırlamak yeterlidir: Muraviev’in Doğu Cephesine başkomutan olarak atanmasıyla eşzamanlı olarak büyük bir aktivistler grubu da aynı bölgede görevlendirildiğinde, çoğu Bolşeviklerden oluştuğu halde grubun sekreterliğine çeşitli nedenlerle bir Sol SR seçilmişti. Çeşitli kurum ve departmanlarda, bizim kendi partimizin yeni ve tesadüfi üyelerinin sayısı ne kadar çoksa, Bolşeviklerle SR’ler arasındaki ilişkiler o kadar belirsizdi. Henüz yeni olan devlet aygıtı içine son dönemde yerleştirilmiş parti üyeleri arasındaki laçkalık, ihtiyatsızlık ve birlik eksikliği, oldukça çarpıcı bir şekilde şu tek olguyla, ayaklanmanın temel nüvesini Çeka birlikleri arasındaki Sol SR örgütünün oluşturması olgusuyla karakterize olmaktadır.

Sağlıklı değişim, tastamam iki-üç gün içinde meydana geldi. Yönetimdeki bir partinin bir diğerine karşı tertiplemediği ayaklanma günlerinde -ki tüm kişisel ilişkiler ansızın teste tâbi tutulmuş ve departmanlardaki görevliler yalpalamaya başlamıştı-, her tür kurumdaki en iyi ve en sadık komünist unsurlar, Sol SR’lerle tüm bağları kesip onlarla çarpışarak, hızla birbirleriyle yakınlaştılar. Komünist çekirdekler fabrikalarda ve ordu birimleri içinde kaynaşmaya başladı. Bu, hem partinin hem de devletin gelişiminde olağanüstü önemli bir andı. Devlet aygıtının henüz şekilsiz yapısının her tarafına yayılan ve kısmen dağılan ve parti bağları büyük oranda departman ilişkileri içinde erimiş olan parti unsurları, Sol SR ayaklanmanın darbeleriyle derhal öne çıkmış, safları sıklaştırmış ve birbirleriyle kaynaşmıştı. Her yerde komünist çekirdekler şekillendi ve bunlar o günlerde tüm kurumların iç yaşamının fiili önderliğini üstlendi. Partinin, büyük çoğunluğu itibariyle gerçekten ilk defa tam da o günlerde, yönetici bir örgüt olarak, proleter devletin lideri olarak, sadece politik değil örgütsel açılardan da proletarya diktatörlüğünün partisi olarak, kendi rolünün bilincine vardığı söylenebilir. Partinin, bizzat kendi yarattığı Sovyet Devleti içinde örgütsel kendi kaderini tayininin başlangıcı olarak adlandırılabilir bu süreç, söz konusu olan ister Tüm

Rusya Sovyet Merkez Yürütme Komitesi olsun ister Savaş Komiserliği Hizmetleri olsun, Sverdlov'un doğrudan önderliğinde yürüdü. Ekim Devriminin tarihçileri, parti ve devlet arasındaki karşılıklı ilişkilerin evrimindeki bu kritik anı, bugünlere kadar uzanan tüm döneme damgasını vurmuş olan bu anı, ayrıca ele almak ve titizlikle incelemek zorunda kalacaklar. Bu yüzden bu meseleyi ele alan tarihçi, bu en önemli dönemeç noktasında, örgütçü Sverdlov'un oynadığı muazzam rolü açıkça ortaya koyacaktır. Pratik bağlantıların tüm ipleri onun elinde toplanmıştı.

Lenin, vücudunda iki SR kurşunuyla vurulmuşken, Çekoslovakların Nijni-Novgorod'u tehdit ettiği günler çok daha kritikti. 1 Eylülde Svyazisk'de Sverdlov'dan şifreli bir telgraf aldım:

“Derhal dön. İlyiç yaralandı. Durumun ciddiyeti bilinmiyor. Tamamen sükunet hakim. Sverdlov. 31 Ağustos 1918.”

Derhal Moskova'ya doğru yola çıktım. Moskova'daki parti çevreleri sert, üzgün ama kararlı bir havadaydı.

Bu kararlılığın en iyi ifadesi ise Sverdlov'du. O günlerde sorumlulukları ve rolü kat be kat artmıştı. Müthiş gerginliği, sinirli bedeninden hissedilebiliyordu. Ancak bu sinirli gerginlik sadece daha fazla uyanıklık anlamına geliyordu, amaçsız bir telâşla, hele hele tedirginlikle hiçbir ilgisi yoktu. Böyle anlarda Sverdlov kişiliğini büsbütün hissettirirdi.

Doktorların teşhisi umut vericiydi. Hiçbir ziyaretçinin Lenin'i görmesine izin verilmiyor, kimse kabul edilmiyordu. Moskova'da kalmak için bir sebep yoktu. Svyazisk'e döndükten kısa bir süre sonra Sverdlov'dan 8 Eylül tarihli bir mektup aldım:

“Sevgili Lev Davidoviç,

Birkaç kelime yazacak fırsat bulabildim. Vladimir İlyiç'le ilgili gelişmeler olumlu. Muhtemelen üç ya da dört gün içinde kendisini görebileceğim.”

Mektubun geriye kalan satırları, burada aktarılmasına lüzum olmayan pratik meselelere ilişkindi.

Vladimir İlyiç'in nekahet dönemini geçirdiği küçük Gorki kasabasına olan yolculuğum hafızamda yer etmiş. Moskova'ya bir sonraki gidişim sırasındaydı. Durumun aşırı zorluğuna rağmen o sırada iyiye doğru değişim güçlü bir şekilde hissediliyordu. O zaman için belirleyici önemi bulunan Doğu cephesinde Kazan ve Simbirsk'i geri almıştık. Lenin'in hayatına kastedilmesi partide muazzam bir politik silkinişe yol açtı: Parti çok daha uyanık ve tetikteydi, düşmanı geri püskürtmeye çok daha hazırды. Lenin hızla iyileşiyordu ve yakında çalışmalara dönmeye hazırlanıyordu. Tüm bunlar güçlü ve özgüvenli bir ruh haline yol açmıştı. Madem parti şimdiye kadar durumla başa çıkabilmişti, şüphesiz gelecekte de buna devam edecekti. İşte Gorki'ye gittiğimiz sırada haleti ruhiyemiz aynen böyleydi.

Yoldayken Sverdlov beni yokluğumda Moskova'da olup bitenlerden haberdar etti. Büyük bir yaratıcı iradeye sahip kişilerin çoğunda olduğu gibi mükemmel bir hafızaya sahipti. Her zaman olduğu gibi, dikkati, kişilere ilişkin geçerken yapılan kısa nitelermelerin eşlik ettiği gerekli örgütsel ayrıntılarla birlikte, en önemli şeylerin eksenini etrafında dönüyordu. Özetle bu, Sverdlov'un alışılmış çalışmasının bir uzantısıydı. Ve bunun altında, özgüven, soğukkanlılık ve aynı zamanda karşı konulmaz bir azamet hissediliyordu: “Başaracağız!”

Otorite Sahibi Bir Başkan

Sverdlov sık sık toplantı yönetmek zorunda kalıyordu. Birçok organın ve toplantının oturum yöneticisi oydu. Otoriter bir başkandı. Tartışmayı kesmek, konuşmacıları engellemek vb. anlamında değil. Hem de hiç değil. Aksine, asla kaçamak cevaplar vermezdi ve formalitelerde ısrar etmezdi. Başkan olarak

otoriterliği Őuradan geliyordu: pratik kararın ne olduğunu her zaman gruptan önce bilirdi, kimin konuŐacađını, ne syleneyeceğini ve neden syleneyeceğini anlardı; konunun arka plandaki yönlerine aŐınaydı (ve her büyük ve karmaŐık konunun bir arka planı vardır); söz hakkını gereken konuŐmacılara doğru zamanda vermekte ustaydı; bir teklifin nasıl doğru zamanda oylamaya konulacağını bilirdi; neyin geçirilebileceğini bilir ve istediklerini geçirebilirdi. Başkan olarak bu özellikleri, pratik bir nder olarak tüm vasıflarıyla, insanları gerçekçi bir Şekilde değerlendirmedeki kabiliyetiyle, örgüte ve kişilere dair düzenlemeler alanındaki bitmez tükenmez yaratıcılığıyla ayrılmaz biçimde bağlıydı.

Fırtınalı oturumlarda, katılımcıların gürültü yapmasına izin vermekte ve böylelikle havanın yumuŐamasını sağlamakta ustaydı; ve en uygun zamanda araya girerek, sert bir el hareketi ve metalik bir ses tonu ile düzeni yeniden sağladı.

Sverdlov orta boylu, esmer tenli, zayıf ve elimsizdi; yüzü zayıftı; keskin hatlı bir çehresi vardı. Görenler, güçlü ve hatta kudretli sesinin fiziğiyle uyumsuz olduğunu düŐünebilirdi. Hatta aynı Şey bundan daha büyük lde onun karakteri için de söylenebilir. Fakat böyle bir izlenim sadece geçici olabilirdi. Sonra fiziksel görüntü ruhsal olanla birleŐirdi. Ancak bu yeterli değildir, çünkü bu çelimsiz figürün görüntüsü ancak sakin, boyun eğmez ve bükülmez iradesiyle ve esnek olmamakla beraber güçlü sesiyle tamamlanırdı.

“Niclievo (Sorun değil!)” derdi Vladimir İlyiç bazen zor durumlarda. “Sverdlov, Sverdlov’a özgü bas sesiyle bu konuyu onlara anlatır ve mesele hallolur....”

Bu sözlerde müŐfik bir ironi vardı.

Ekim sonrası dönemin baŐlarında, komünistler, çok iyi bilindiği gibi, giyinme tarzımız yüzünden düŐmanlarımız tarafından “derililer” diye adlandırılırdı. Ben Sverdlov örneğinin, deri “niforma”nın aramızda yayılmasında çok büyük bir payı olduğuna inanıyorum. Her durumda, deri Őapkasından deri botlarına kadar tepeden tırnağa deriyle kaplı bir halde dolaŐırdı. O günlerin karakteriyle uyuŐan

bu kostüm, baş örgütsel kişilik olarak onu aştı ve çok geniş bir alanda yayıldı.

Sverdlov'u yeraltı günlerinden tanıyan yoldaşlar farklı bir Sverdlov hatırlarlar. Ama benim belleğimde Sverdlov, adeta İç Savaşın ilk yıllarının darbeleriyle kararmış bir zırh içindeymiş gibi, deriler

kuşanmış halde duruyor.

Evde ateşler içinde yanan Sverdlov'un durumu kötüleştiği sırada, biz bir Politik Büro toplantısı için bir araya gelmiştik. O zamanki Merkez Komite Sekreteri E. D. Stassova oturum sırasında içeri girdi. Sverdlov'un evinden gelmişti. Yüzü tanınmayacak haldeydi.

"Yakov Mihailoviç kendini kötü hissediyor, çok kötü" dedi. Stassova'ya şöyle bir bakmak, hiçbir ümit olmadığını anlamak için yeterliydi. Oturumu çabucak bitirdik. Vladimir İlyiç, Sverdlov'un evine gitti ve ben de derhal cepheye doğru hareket etmek üzere hazırlanmak için Komiserliğe gittim. Yaklaşık 15 dakika sonra Lenin'den bir telefon geldi ve çok zorlandığı anlaşılan özel kısık ses tonuyla şöyle dedi: "Artık yok." "Artık yok." "Artık yok." Bir süreliğine ikimiz de ahizeyi elimizde tuttuk ve her ikimiz de diğer uçtaki sessizliği hissedebiliyorduk. Sonra kapattık. Söylenecek başka bir şey yoktu. Yakov Mihailoviç artık yoktu. Sverdlov artık aramızda değildi.